

פרשת כי תצא

שיעורים שזכינו לשמוע מפי כ"ק מרן רבינו שליט"א במשך השנים

תש"פ

יו"ל ע"י המכון להוצאת דברי רבוה"ק מספינקא
הרה"ח ר' נפתלי בינג הי"ו

הקרב האמיתי

[מספרים על ר' שמשון אוסטרופולע'ר שפגש ביצר הרע והנה הוא עצוב מאוד. שאלו מדוע? אמר לו: הנה הגיע חודש אלול וכולם עושים תשובה וכל עבודתי של כל השנה הולכת לטמיון. בעשרת ימי תשובה פגשו שוב והנה הוא שמח. שאלו הרבי: מה הנך שמח? אמר לו, טענתי בשמים שלא יתכן שכך יהיה עם כל עבודתי ונתנו לי משמים רשות להטביע אניה אחת מלאה באתרוגים המיועדים לחג הסוכות. בחג הסוכות פגשו הרבי בשלישית, עצוב ומדוכדך. שאלו, הרי כעת אתה אמור לשמוח ומה עצבות זו על פניך? אמר לו היצר הרע בא ואספר לך השתלשלות הדברים: אמנם הטבעתי את אותה האנייה, אך לא ימלט ובכל זאת נשאר לבני ישראל מספר מצומצם של אתרוגים, אולי שניים בכל עיר והיהודים שבכל מקום נקהלו על נפשם להרבות במחיר כדי שיזכו במצוה. ובימים אלו כל יום ויום עומדים אנשים בתור לזכות לנענע ד' מינים ובכל נענוע שכזה מרעישים עולמות וקורעים הם את גזר דינם ומהפכים אותו לטובה, וכבר מתחרט אני על כל העסקה הנ"ל]...

גם אנו עומדים בפרשה זו להלחם ולעמוד על נפשנו כפי שכותב רש"י הק' "כי תצא למלחמה" – במלחמת היצר הכתוב מדבר, "ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבת שביו"...

"כי תצא למלחמה על אויביך ופירש"י ז"ל לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. פתח הרב הנה פירוש ענינו ע"ד הידיעה מאמר כי נר מצוה ותורה אור הם רמ"ח פיקודין נרות לאדלקא מאור תורה, והם איברי השכינה להתלבש בכל איברי נשמת האדם להאירו על ידם"...

הפרי הארץ זי"ע בא ללמדנו מהי המלחמה מלחמת היצר, ומה הכלים העומדים לרשות האדם להילחם ולנצח היצר בס"ד. מהו הביאור הפסוק כי נר מצוה ותורה אור? התורה היא הנותנת כח למצוה להשפיע את אורו יתברך לאדם. אנו אומרים בכל יום 'אני מאמין באמונה שלימה שזאת התורה לא תהא מוחלפת'... לכאורה מה הביאור בזה ולו הבורא יחפוץ לברוא תורה אחרת וכי יהיה מי שיוכל למנוע זאת? אך טמון כאן מסר, כי הלא ידוע המאמר קוב"ה ואורייתא וישראל כולה חד. הקב"ה שרוצה להתגלות אלינו אך מחמת אורו ית' אין שייך שאנו שגשמיים כל כך נצליח להשיג אותו, ועל כן ברא לנו את התורה שהיא בעצם אורו ית', והמצוות הם הלבושים של האור הזה בכדי שאנחנו על ידי עשיית המצוות נוכל לקבל לתוכינו את האור הזה. וזה משל הנר כי הנר הוא הכלי שבו אנו יכולים להכיל את האור שיאיר לנו. כי נר מצוה – המצוה היא הכלי שבו אנו יכולים להשתמש כדי לקבל את האור של התורה שזה בעצם התגלות השי"ת. ובהמשך נבאר אי"ה ביתר ביאור.

זה גם הביאור אני מאמין שזאת התורה לא תהא מוחלפת משום שהתורה היא לא ספר של חוקים שמשתנים עם הזמן, אלא היא המקור של החיות של הבריאה! התורה הק' היא התגלות של הקב"ה בבריאה, ולכן לא שייך בזה החלפה כי זה המקור ואין תלוי בזמן וכדו'.

הבעל התניא זי"ע מבאר זאת בתוספת על פי דרכו ואומר, כי הקב"ה ברא את העולם בהשתלשלות כידוע, והעולם שלנו עם כל בריותיו נברא לבסוף, אחר השתלשלות כל העולמות הרוחניים האחרים. וגם בעת הבריאה שלנו ברא הקב"ה קודם את היתוש ורק באחרונה את האדם. כדי לומר לו כפי המובא בגמ', 'זכה אומרים לו אתה קדמת לא זכה אומרים לו יתוש קדמך'. והפירוש הוא כי המצוה יש לה יותר אור ופחות לבוש ביחס לאדם, כי האדם יש בו רק מעט מהאור והרבה לבושים. והעצה לאדם היא לקחת ולחיות את עצמו מהרמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, כי על ידי שמשתדל בעשיית המצות הוא מזכך את עצמו באור התורה הק'. וזהו שאומרים לו, זכה – היינו אם זיכך האדם את עצמו ע"י מצוות התורה אזי הוא קודם לכולם כי הוא מתחבר ודבק בחי החיים הקב"ה. אך אם לא זכה שלא זיכך עצמו ע"י התורה, אומרים לו יתוש קדמך מחמת שאינו מקיים את מטרותו אזי היתוש אמנם נברא לפניו. ומה הוא יותר ממנו... זו תחילת הדרך כדי לנצח במלחמת היצר.

אך מכיון שזה לעומת זה עשה אלוקים, ממילא בכל בריאה שבורא ה' יש חלק טוב וחלק רע, ורק בעולמות העליונים מעל לחכמה היכן שהתורה התחילה להשתלשל, שם אין ערבוב אלא הכל טוב וכמו שכותב הפרי הארץ "היצר הרע מתגבר על האדם בכל יום והקב"ה עוזרו על ידם לחסות בסתר כנפיו ובכל טמירין דעלמא ודינא לא שלטא ביה... שכל עיקר השראת הקליפה ודינים הוא ההתגלות וכל היותר יותר". וא"כ ליצר הרע יש ענין לפתות את האדם כדי לקחת ממנו את החיות הזאת שמקבל על ידי התורה והמצוות. ולכן על ידי עשיית המצוות באמונה התורה הק' מושכת את האדם למעלה למקום שם אין שליטה לחיצונים.

"והנה אורייתא וקב"ה כולה חד שהנה כן דרך התורה תיבותיה ואותיותיה מורים ומעוררים פנימיותה".

הבעל התניא מבאר זאת כי התורה נקראת 'משל הקדמוני'. משום שכאמור כל משל אינו מגיע אף פעם לרמה האמיתית של הנמשל, משום שכל הסיבה שאנו אומרים משל הוא מפני שאיננו יכולים להשיג את הנמשל ועל ידי המשל אנו מעוררים את השכל להשיג גם את הנמשל. כמו כן להבדיל התורה הק' היא רק משל לעומת אור השי"ת שהוא האור האמיתי בו אנו דבקים אך ורק על ידי התורה הק', כי ללא זה אין אנו יכולים להשיג כלום מאור ה'.

כל זה כותב הפרי הארץ כדי לבאר לנו מה עושה לנו התורה הק' כאשר אנו לומדים אותה כראוי. אם ניקח את המילה 'שמחה' או 'טוב', באותיות אלו טמון כח השמחה והטוב וכל המסתעף מזה. ובספר 'דרך מצותיך', מבאר זאת יפה מאוד, וממשיל את זה למדינה שיש בה שרים וכל שר ממונה על חלק אחר, כגון תשתיות, רפואה, אוצר, וכו'. אדם שרוצה להגיש בקשה על סל תרופות ייגש לשר הבריאות, ואחר שרוצה לבנות הולך לשר התשתיות. ומי שיתעקש ללכת דווקא לשר הלא מתאים רק מאריך לעצמו את הדרך... כמו כן להבדיל מבאר שם באריכות שכל הכינויים שאנו מכנים בשמות הוי"ה בספירות מסוימות לכל ברכה בברכת שמו"ע הן משום ששם זהו המקום בו הקב"ה קבע שיהיה השתלשלות של חכמה, תשובה, רפואה, ברכה, וכו' ואכמ"ל. אך המתבאר מזה הוא כי בכל אות יש כח קדוש שהקב"ה טמן בה ועל ידי צירופי האותיות נעשית הבריאה, ויותר מכן כשיהודי לומד תורה באותיות אלו הוא גורם בכך עשייה ממש של בריאה רוחנית ותיקון העולמות.

2

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

"והנה מצא מין את מינו וניעור אם אדם הוא גס ומגושם אינם מתעוררים מידותיו כי אם בהשגת גשמיות ובשורשם כמו כסף וזהב... מתעוררים בו המידות שבלי תמונה אבל אינו משיגה כי אם ע"י כח החומר הנזכר, ולכן כן דרך המידה שהיא חלשה ואינה קיימת, כמאמר בטל דבר בטלה אהבה, משא"כ אהבת ה' כי עזה כמות אהבה ומים רבים לא יוכלו לכבות לכן זהו לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה כי האותיות הם בסוד המעשה".

יש דין בהלכות איסור והיתר של ביטול ברוב לגבי התערבות מאכלים אסורים בכשרים... ואחד מהדינים הוא אם נפלה חתיכת איסור קטנה לתוך סיר ואין בה שיעור לאסור, ולאחר מכן נפלה עוד חתיכה של איסור, אז יש לדון כי אם שתי החתיכות הינן מסוג אחר אין מצטרפות לפסול המאכל. אך אם הן מאותו המין גם אם לא נפלו יחד מצטרפין הן לאסור התבשיל מפני שמין במינו וניעור – כלומר כיון שהן מאותו המין כביכול חתיכה אחת מעוררת את כח חברתה ויחד הן מוסיפות טעם בתבשיל ואוסרות אותו. כמו כן מבאר הפרי הארץ באדם יש נשמה חלק אלוך ממעל ממש. והתורה הינה גם כן חלק אלוקי אור ה' זך מאוד שמצטצם לנו במצוות התורה הק'. וכשאדם לוקח את החיות הזו של אור התורה ועוסק עם זה למצוות אזי חלק התורה והמצוה מתאחד עם חלק נשמתו הפנימית ומעורר אותה ממש כפי שאמרנו מין במינו וניעור. אך אם ח"ו עוסק בתורה רק לדברים גשמיים אזי אינו מתעורר מזה כלל ואזרבה נותן את כל הכח והחיות הזו לחיצונים. משום שהאותיות יש בהן כח כפי שביארנו וחיות זו אינה הולכת לטמיון ואם אין האדם משתמש בהם לצורך עצמו נלקחת ממנו זו החיות לסטרא אחרא ר"ל.

לכן לא די במדרש ללמוד באופן שטחי את דברי התורה הק', אלא המעשה – לעשות פעולה של הכרה בכח האותיות שהם מקשרים אותנו למקור של החיות. ובשם המגיד מקו'ניץ זי"ע מבארים, כפי שאמרנו שהכח של האותיות הולך או לטוב או למוטב חלילה. [והפרי הארץ מבאר באחד הפרשיות שלכן אומרים בוידוי של יום כיפור, אשמנו בגדנו על פי סדר הא"ב, כדי לתקן בזה את כל האותיות שנפלו על ידי צירופים לא נכונים שלנו של קללות או דיבורי לשון הרע ואיסורים אחרים ח"ו ועל ידי הוידוי אנו מעלים אותם בחזרה שיחיו את הקדושה ולא את הסט"א]. ובאותו ענין מוסיף המגיד לבאר מה העצה לאדם שלא יפרנס את הסט"א? שבכל ניסיון שבא עליו י ד ב ר !!! יאמר רבש"ע תציל אותי מניסיון פלוני, והלא כתבת בתורתך 'ולא תתורו אחרי לבבכם' וכו' ואם לא תשמור אותי אני אפול כי אין בכוחי לעזור לעצמי בכלום מלבדך... ואז מכניס את הניסיון באותיות ובאותיות אלו מקיים מצוה שמתפלל עימם להשי"ת, וממילא אין ליצה"ר שליטה על אותיות אלו כי האדם ניצל את היניקה של אלו האותיות לקדושה ולתפילה וממילא מוכרח להסתלק.

"וזה כל אדם לכך נברא להשיג המידות ולהשתמש עמהם ע"י אותיות התורה ונר מצוה כי בהשיג מצוה אחת הבאה לידו יתעורר שמחתו כבהשיג חפצו הגשמי כי העיקר להדבק במידותיו..."

*

[שיעור בפרי הארץ פר' כי תצא ב], נמסר מוצש"ק פרשת כי תצא תשע"ג]

"ה' מעוז חיי ממי אפחד"...

3

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

"וזהו הפירוש לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד בכפל לשון ומלות שונות, אבל הבנת מלת יראה היא דבר הממשמש ובא ואפשרות הסרתו לכן מתיירא אולי לא יסור, אבל ענין הפחד הוא מפני ידיעתו שבודאי כן יהיה וכן יקום לבלתי אפשרות הסרתו".

צריך להבין מדוע נקט הפסוק לשון כפילות תחילה אורי וישעי ממי אירא, ולאחר מכן ה' מעוז חיי ממי אפחד. מבאר הפרי הארץ כי יש הבדל מהותי בין פחד ליראה, וכן בס"ד יבאר לנו על פי דרך עבודת השי"ת מהו בכלל פחד, ומהם דרכי ההתמודדות עם המושג פחד. יראה – פירושה תקלה טכנית זמנית שיש לאדם אך יש לה פיתרון ודרך התמודדות, רק צריך ליישם אותה. אמנם פחד הוא מושג יותר עמוק שלא נראה לו כל עצה באופק ובמצב זה אדם מאבד את השליטה, ומצוקתו רבה הרבה יותר. על זה מגלה לנו הפסוק ה' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד'.

איך מגיעים לזה? עלינו לדעת תחילה כלל, כי הפחד אינו מושג גשמי אלא רוחני. הפחד משתלשל משמים כמסר וכסימן לאדם שיתקשר לקב"ה, אך כשזה מגיע בסוף ההשתלשלות לעוה"ז הוא מתלבש בפחד גשמי חיצוני.

הבדל נוסף בין יראה ופחד הוא, כי היראה היא במח ופחד הוא בלב. וכשיש לאדם יראה כיון שיש לו איזו תכנית ועצה לצאת מזה אזי יותר קל לו להתחבר שם לנקודת הקשר עם ה', וזאת משום שיש לו את הכלים להתמודד ורק חסר היישום בפועל. משא"כ בפחד שם אדם מאבד את השליטה לחלוטין והוא לכאורה נטול כלים, שם ישנה עבודה נוספת לאדם להגיע לקשר בורא. ונקדים לכך משל כדי לשבר את העין: אם פורצת שריפה חלילה, מהו הדבר הראשון שעושה מכבי האש כשהוא מגיע? סוגר את החשמל הראשי ואת ברז הגז, כדי למנוע התפשטות או התפרצות, וזה בעצם מורכב מג' פעולות: עצירת העבודה, השתלטות על האש, ורק אח"כ אפשר להחזיר מחדש את כל העבודה החשמל וכדומ'... כמו כן אדם שנתקל בחרדות או בפחדים שמשתיקים את מוחו ולא נותנים לו שום כיוון מחשבה ופתח מילוט צריך בראש ובראשונה לבוא לנקודת האמונה דהיינו להחזיר את עצמו אחורה לפני הפחדים ולפני הרגשות, ולומר: אני מאמין באמונה שלימה שיש השגחה פרטית על כל דבר בבריאה, ואם יש השגחה אז היא אמת, ואם זה אמת זה סימן שזה טוב לי! כי מאיתו לא תצא הרעות...

מספרים על ר' אהרן הגדול מקרלין זי"ע, שהיה לו פחד כזה מה' כאילו שכיתת יורים עומדת מולו וכבר מותחים הם את החץ כדי להורגו. אך היו אלו שאמרו שפחדו היה כה גדול כאילו עומדת מולו כיתת יורים וכבר עזבו את החץ שיפגע בו... וההבדל ביניהם הוא משל למה שביארנו, שלשיטה הראשונה זה הביאור של יראה כי רק מתחו את החץ אחורה אך עדיין לא שחררו אותו ויתכן שגם לא ישחררו. אך לפי השיטה השנייה כבר שחררו את החץ וזהו הפירוש של פחד שאין כבר עצה מה לעשות...

בגמ' מסופר 'מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר, אמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי ועליו הכתוב אומר משמועה רעה לא יירא נכון ליבו בטוח בה'. לכאורה יש להבין כיצד זה אמר 'מובטח אני שאין זה מביתי?' אך הענין הוא כשם שמבאר הפרי הארץ גם במקום אחר. הלל השריש בביתו שלא צועקים, ואם יש צער וכדומ' נותנים נקודה של אמונה, ומסתכלים היטיב מהיכן זה בא ושזו האמת ואם זה אמת זה טוב, ואם זה טוב אין מקום לצוחה. כמו כן סיפרו על האדמו"ר מצאנז צוק"ל שכשנפטר לו בן ר"ל אמר, שכשאדם מקבל מכה זה כאוב

ומר מאוד, אך אם מסתובב אחורה ורואה שחבר טוב טפח לו בחיבה על כתפו אז המכה מקבלת משמעות אחרת. כמו"כ אם הקב"ה שהוא אבא שלנו נותן לנו מכה, ודאי שזה טוב...

[דבר נוסף שכדאי לדעת הוא מה שר' אשר זי"ע היה אומר 'פחדים מולידים פחדים' ישנם אנשים שעוברים מצבים של יראה, אך הם חושבים שזה מצב של פחד ומאבדים את העשתונות. צריך להיזהר לא להפוך מצב של יראה לפחד כי אז אדם רק גורם לעצמו נזק, שהוא מפחד מדבר מסוים ובמקום לפתור אותו בדרך שביארנו הוא מגדיל ומפתח את זה לדברים נוספים]...

וזהו ה' אורי וישעי ה' מעוז חיי, כשמכניסים את הקב"ה לתמונה אזי ממי אירא וממי אפחד. ע"י שאדם עובד על החדרת נקודת האמונה הוא מרחיב לעצמו את הכלים להתמודד עם הפחד.

כעת מבאר הפרי הארץ זי"ע מדוע בכלל יש פחד וכן יתבאר מה גורמים האמונה והביטחון בה': "אבל ענין הפחד... כמאמר ופחדו וזהו פחד ה' לחוטאים בו אם לא היה אפשרות הסליחה בתשובתם, וזהו פחדו בציון חטאים מפני התייאשם מקבול תשובתם".

מובא בחזון איש זצ"ל וז"ל: 'טעות היא לבטוח, אנשים חושבים שלבטוח בה' פירושו שבסוף הכל יסתדר... ואינם יודעים כי כל זמן שאין לנו נביא שיאמר לנו מה שיהיה אין זה הביטחון הרצוי. אלא הביטחון האמיתי הוא האמונה שכל ברואי העולם בידי הבורא יתברך, ובמצב של סכנה אין כאן שום פגע רע ביד המקרה אלא הכל ממנו יתברך, ואפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים'...

נמשיך בדברי הגמ' שמביא הפרי הארץ בקצרה. מעשה בתלמיד אחד שהלך עם ר' ישמעאל ברבי יוסי בשוק, ראה שהתלמיד מפחד. אמר לו: חטאה את, האם יש בידך איזה חטא דכתיב פחדו בציון חטאים, אמר ליה והכתיב אשרי אדם מפחד תמיד כלומר מה פסול יש בזה שאני מפחד? אמר לו: ההוא – אותו פסוק, בדברי תורה כתיב. שיש לפחד כשלומדים תורה. כדי לבאר את מהלך הגמ' על פי דרכינו, ביארו בשם ר' אשר כי החד הכי גדול שקיים בעולם הוא הפחד של הצדיק שלא יגשם שום דבר ויקח לעצמו. בתפילת ר"ה אומרים 'קול דממה דקה ישמע'. קול דממה דקה זה רוחני ישמע זה כבר התלבשות גשמית... החיל ורעדה שיש לצדיקים שלא יקחו לעצמם כלום. וזה פחד ולא יראה, משום שטבע גוף האדם הוא לקחת את החיות שהקב"ה מחיה אותו ולגנוב זאת לעצמו, כפי שאנו יודעים שאת כל ההצלחות שלנו אנו זוקפים לעצמינו. והלא כל שפע הוא מאת הבורא כדי שנתרגם אותו מגשמי לרוחני ונתקשר ע"י השפע הזה לה'. אך אנו עושים את ההיפך ונהנים מהשפע הרוחני הזה לעצמינו הנאה גשמית בלבד, וזה כבר חטא שאנו מתנתקים מחיות ה', ומחיים בה רק את הגשמי ולא את הנשמה שלנו. ולכן צריכים אנו להגיע למצב של חטאים – כלומר תזכורות שהקב"ה שולח לאדם להראות לו שהוא שכח מי מחיה אותו.

לפי"ז מתבארת הגמ' כך: שאל אותו ר' ישמעאל מדוע מפחד אתה וכי יש בידך חטא? וא"כ אין לך מה לפחד כלל כי כל החטא הוא מחמת סיבה של התעוררות לעבודת ה', וא"כ להיפך, זו סיבה להתעורר לראות שהקב"ה מנהיג את הכל. שאל אותו התלמיד והא כתיב אשרי אדם מפחד תמיד? ענה לו: אמנם כן אך מדובר בפחד כזה של תורה. כלומר, הפחד הראשוני שלא לגשם את החיות שהקב"ה שולח לאדם, אך בפחד שנובע אחרי נתק מה' אין זו סיבה לפחד כלל כפי שביארנו. וזה גם מה שביאר החזו"א שכל ענין הביטחון הוא להאמין שהקב"ה עושה הכל בין לטוב ובין למוטב ולהתקשר אליו ולא לחשוב שהאמונה היא שהכל יסתדר אלא להתחבר לרצון ה' בלבד.

"וזהו כי עמך הסליחה למען תורא שאם לא היה אפשרות הסליחה לא היה שום שייכות ליראה אחר שחטא משא"כ ע"י הסליחה שייכות יראה".

הפשט הוא שאם לא היה אפשרות הסליחה לא היה זה יראה אלא פחד מאחר ואין שום עצה נגד החטא... אך לאחר שיש לנו אפשרות ומוצא של סליחה אזי החטא הוא יראה. 'כי עמך הסליחה – למען תורא' כדי שנדע שזו יראה שיש לה דרך מוצא.

"והנה כשהצדיק מזדמן במקום איזה יראה גשמית האפשרית הסרתה משתמש במדותיו אל הבורא לירא מלפניו אחרי ידיעתו שאין שום יראה בעולם בלתו, ובהזדמנו למקום הפחד שאין שום אפשרות הסרתו וישועה דרך הטבע מתקשר למעלה מן הטבע והמדות בו יתברך שהוא אדון הטבע והמקיימם ואינו מפחד"...

זהו מה שמבאר הפרי הארץ, כשאדם מגיע למצבים של פחד שאין לו עצה בדרך הטבע, תפקידו הוא להתקשר למעלה מדרך הטבע ולהאמין שהכל בידי ה' ולהתקשר אליו באמונה גמורה. וכמו המעשה הידוע בגמ', [סנהדרין סז:] על אותה אשה שהיתה מתעסקת בכשפים ורצתה להזיק לר' חנינא. אמר ר' חנינא אין עוד מלבדו! ובאמת לא הצליחה לבסוף להזיק לו... אך המהלך של ר' חנינא היה כי גם אם ח"ו היה מצליח הכישוף אין זה כלל מחמת אותה אשה אלא הכל מאת השי"ת הן לטוב והן למוטב. ואמנם אמונה כזו מצליחה ביד האדם כי כשמקשר את עצמו לבורא מיד יכולה הסיבה להתבטל כי כבר עשתה את שליחותה.

וזה מה שאנו אומרים לדוד ה' אורי וישעי חמי אירא וכו', בחודש אלול ישנם אנשים שמכניסים עצמם לפחד ומחמת שלא יודעים לעבוד עם הפחד עושים טעויות יותר גדולות מכל השנה... המאור עיניים כותב שאלול זה 'עת רצון' כידוע. אך אנשים נוטים לחשוב שעת רצון זהו זמן שאפשר לבקש משאלות גשמיות... אך צריך לדעת שעת רצון הוא זמן של לימוד על רצון השי"ת, זמן של קרבת ה'. הפחד של חודש אלול הוא פחד שצריך לתרגם אותו לקרבת ה'. כמו שמוכא בספרים שאלו"ל הוא ר"ת 'אני לדודי ודודי לי', כלומר שעל ידי הפחד והעת רצון אנו לומדים לחיות כל הזמן בקשר עם ה' בכל העינים. וזהו 'שתעשו נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני'.

*

'טאאאאטע!!! לשמוע את הצעקה'

'צעקה הנערה ואין מושיע לה'. משמע שאם לא צעקה מתחייבת סקילה. והרמב"ן ז"ל מוסיף שמשמע שאף אם עשתה הנערה כל מה שהיתה יכולה אך לצעוק לא צעקה גם כן אינו מספיק...

"מוכח שכל שיכול להינצל על ידי צעקה, מיחשב רצון והקב"ה שומע תפילת כל פה".

בשם אדמו"ר זצלה"ה מובא בגמ' שכשגזר פרעה את גזירת 'הבה נתחכמה לו' השתתפו איתו יועציו, בלעם, יתרו, ואיוב... וכל אחד קיבל עונש על כך שהשתתף בגזירה זו. על אחד מהם אומרת הגמ' 'איוב ששתק נידון בייסורים'. ובאר אדמו"ר זצלה"ה מדוע נידון איוב דווקא בייסורים? אמר איוב מה יכולתי לעשות הלא היו שם בלעם ופרעה ועמלק ומה יכולתי לטעון למולם הלא לא היו שומעים בקולי? אמר לו הקב"ה, קבל ייסורים, שכן רצה ללמדו שכשם שכיש לאדם ייסורים הוא צועק מתוך כאביו, לכאורה וכי עוזרת לו הצעקה? אך אעפ"כ צועק. כמו כן היה עליך לכל הפחות לצעוק על גזירה זו. כי כשכואב צועקים.

זה מה שהתורה הק' מלמדת אותנו השבוע, בדרך כלל כשיש לאדם כאבים עיקר הבעיה מתחילה כשהוא נוטה להשלים עם המצבים והכאבים שלו, וכמו שהיה מבאר האדמו"ר מביאלה זי"ע, על הפסוק 'אשר קרך בדרך' שעמלק גרם שיהיה לעם ישראל כזו קרירות בעבודת ה', עד שייהפך אצלם הקרירות לדרך... אדם שרואה שאינו מצליח להשפיע במקום מסוים, לכל הפחות צריך לצעוק על זה...

מובא בגמ' שכשעם ישראל תוקעים בשופר, הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים. ומבאר רש"י במקום שכשהשטן שומע את קול השופר הוא מתערבב ומתבלבל ומוסיף רש"י לבאר שהשטן מתבלבל מחמת חביבות המצוה... מבאר על כך השפ"א זי"ע, מדוע נקט רש"י חביבות המצוה, הלא יכול היה לכתוב פשוט שמצות התקיעה מבלבלת אותו? ומזה שנקט רש"י חביבות המצוה רואים דבר מיוחד מאוד, ונקדים לכך את ביאורו הנפלא של הרה"ק מברדיטשוב זי"ע, על מה שאנו אומרים בתפילה בכל יום 'תקע בשופר גדול לחירותינו'. והיה אומר כך: 'רבש"ע, ציוותנו בתורתך, 'יום תרועה יהיה לכם'. כלומר – תרועה אחת בר"ה. ובאו חז"ל והחלו לדון שלא יתכן תרועה ללא תקיעה, והתרועה עצמה האם היא כתרועה או שמא כשברים... וכך דנו בסוגיא והחליטו שיש לתקוע מאה קולות! תשר"ת תש"ת תר"ת, ולא זו בלבד אלא כיון שנהיה ספיקא דיומא הכריזו על שני ימים טובים שתוקעים בהם... ובכך הראו חז"ל את גודל החביבות שיש להם למצוה שציווה הקב"ה. וכך במשך אלפי שנים תוקעים היהודים בכל שנה ושנה, וכל זה בעבור פעם אחת שאמרת לנו בס"ה ארבע מילים 'יום תרועה יהיה לכם'. ואילו אנו אומרים ומתחננים בכל יום ג' פעמים בתפילה 'תקע בשופר גדול לחירותינו' – רק תקיעה אחת וכי לא תשמע לנו???

עפ"י מובן רש"י הק' שזהו המקור שהדרך לגרש את השטן ולבלבל אותו הינו ע"י חביבות המצוה! כי בחביבות הדבר נסתמים טענותיו. וכמו כן כאן מלמדת אותנו הפרשה ב'צעקה הנערה', שאעפ"י שלא יכולה לעשות דבר יותר מכך אך הצעקה מלמדת אותנו שהאדם באמת לא רוצה לעשות דבר שלא כהוגן. וזה באמת גורם לסתום את הטענות כנגדו. וזה מה שמבאר השפ"א ז"ע:

"ואף שנראה לפעמים שאינו יכול לצעוק. מכל מקום אם האדם מוכן לצעוק בכל ליבו על זה נאמר טרם יקראו ואני אענה, ואדרבה צעקה זו נשמעת יותר".

טרם יקראו הכוונה למחשבה שהיא באה לפני הדיבור, הוי אומר שאף אם האדם לא צועק בפועל כי אינו יכול אך רוצה לצעוק, גם זה נחשב לו שצעק, והקב"ה עונה לו. והחידוש שמחדש השפ"א שהצעקה הזו נשמעת חזק יותר ומביא לכך ראייה, שכשהנשמה יוצאת מהגוף היא צועקת צעקה שנשמעת מסוף העולם ועד סופו... ולכאורה מי שהיה ביציאת נשמה יודע בבירור שיש אז שקט ודממה נוראה, וא"כ על איזו צעקה מדברים כאן? אלא מדובר על הרצון של הנשמה לצעוק. והביאור בזה הוא שכשאדם מדבר זהו ביטוי מצומצם של המחשבה. כי המחשבה היא הולכת ללא סוף וללא גבול, וכפי שמסופר על האריז"ל הק', שפעם כשהיה ישן ביום השבת ראהו תלמידו שהוא ממלמל. ותכף כשהקיץ משנתו שאל אותו מה

למד בשמים. אמר לו האריז"ל, גם אם אדרוש לפניך שבעים שנה לא אוכל להספיק ללמד אותך כל מה ששמעתי... רואים שהמחשבה היא הרבה יותר מופשטת. [ובדרך מליצה אומרים שהלא ידוע מה שכתב במטה אפרים שמי שישן בראש השנה מזלו יישן כל השנה. והנהגים עפ"י האריז"ל לא חששו לזה מחצות היום הראשון ואילך... כי אז הדינים לא כ"כ קשים כבתחילת ר"ה... ואומרים העולם שמי שיודע לישן כמו האריז"ל הק' שהיה משיג השגות נשגבות שכאלו בשנתו, גם הוא יכול באמת לישן]...

מלמד אותנו השפ"א שצעקה בכח יותר חזקה מצעקה בפועל. והטעם הוא: "נראה כיון שממאן בזה בכל כוחו ורוצה לצעוק ואינו יכול ע"י הצעקה הולכת בכל מקום כי כשיכול לצעוק הקול פוסק". היינו שכשאדם יכול לצעוק בפועל הוא מצמצם את הצעקה ומגביל אותה ומקסימום יוכלו לשומעה ברדיוס של כמה עשרות מטרים בסביבתו, אך כשאינו יכול לצעוק פורצת כל עוצמת הצעקה כפי שהיא בכח וממילא אין דבר שמגביל אותה והיא הולכת בכל מקום.

"כי הרצון לצעוק בכל מקום. וכן כתיב 'אבן מקיר תזעק'... אבן מקיר תזעק ר"ת אמת, היינו כי האמת והפנימיות של הדבר צועקת ואנו צריכים לשמוע צעקה זו. "אף שלא שייך צעקה (באבן) מכל זה נשמע כי המיאון בדבר הוא נחשב לצעקה כנ"ל".

ומה שהקשה הרמב"ן מדוע מגיע לנערה משפט מות אם לא צעקה? מבאר השפ"א, "אבל הקב"ה נותן שכל למי שמוכן לצעקה כנ"ל ואף בשדה נאמר אין לנערה חטא מות מכלל שנחשב לחטא עכ"פ מה שלא זכתה לזה". כלומר

שכשאדם מראה שיש לו את הרצון שלא לחטוא רק שהסיבות לוקחות אותו למקום אחר, אז הקב"ה מסייע בעדו שצעקתו נשמעת.

[הוספת הכותב: ובעניין זה אי אפשר שלא לצטט את דברי הרבי שליט"א משיעור אחר ושם אמר שכשאדם יוצא לפעלד יש פעמים שאינו מסוגל לצעוק, ומרגיש שכלל אינו יודע מדוע הגיע לפעלד. אז אדם צריך לדעת שישנם שתי בחינות. בחינת עבד ובחינת בן. העבד צריך לרצות את אדונו בין אם הוא מסכים ובין אם לאו, אמנם בחינת הבן היא שרוצה כל הזמן לעשות נחת רוח לאביו ולהיות בקשר איתו, על כן כל מה שעושה הוא מתוך זכות ולא מתוך חובה. ואם כן כשאדם רוצה לצעוק אך מרגיש שהוא חסום ואינו שייך לזה, יצעק תחילה כמו עבד, ולאחר שיעבור את השלב הזה יפתח ויגיע לצעוק כמו בן... וכן מובא בפרה"א בהרבה מקומות ששלבים אלו הם כורח המציאות שאדם חייב לעבור תחילה מצב כזה שהוא מרגיש חסום כדי להגיע לאחמ"כ לקשר בורא כי בלא זה לא יגיע לעולם לקשר בורא אלא ייקח לעצמו את כל התפילה והחיזוק וכדו'... וכן הפרי הארץ שהבאנו לפני שבועיים שהיראה היא נקודה קטנה לגבי האהבה

אך האדם חייב לעבור תחילה את נקודת היראה שהיא ביטול הגוף כדי שיוכל להגיע לקשר בורא אמיתי. וללא זה כל ההתחזקות שיש לאדם הוא רק דמיון ואינו באמת].

*

[שיעור בשפת אמת תרל"ד, נמסר בשנים שעברו]

'לחמניות חמות וחדשות טריות'

"אמו"ר זקינו ז"ל פירש, כי תצא למלחמה על איבך. כי תצא, כשיש קצת חירות מיצה"ר אז יהיה למלחמה. והוא כמו שכתוב והיה בהניח ה"א לך – תמחה. והוא סימן שהוא שונא מוחלט ליצה"ר כי בשעת החטא אף רשעים מתחרטים מיד, רק כשיש חירות והשנאה כבושה"...

השפ"א מגלה לנו יסוד בשם זקינו הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע, שכשאדם שונא ח"ו את פלוני, הסימן לכך יהיה שהוא נלחם בו גם כאשר אין השני נלחם כנגדו, אלא תמיד הוא מחפש להילחם בשונאו. כמו כן שנאת האדם ליצר הרע צריכה להיות באופן תמידי... וגם בשעת מנוחה מהיצר צריך ללחום בו. העמקות שבעניין תובן עפ"י דברי המדרש. המדרש מספר משל לאותו כלב שעמד ליד מאפיה, וחיכה לרגע שיוכל לקפוץ פנימה ולחטוף לעצמו לחמניה טריה. מה עשה? שם עצמו כישן, אוזן אחת שמוטה לארץ והשניה זקופה בחציה... ובחצי עין הוא מביט בנעשה. ברגע של הזדמנות חטף לחמניה וברח חיש החוצה, אמנם בדרכו החוצה דאג להפוך גם את כל המגש של הלחמניות, כדי שבעל הבית יהיה עסוק לאסוף את הלחמניות מאשר לרדוף אחריו...

כמו כן היצה"ר, גם כשנראה לכאורה שהאדם מקבל ממנו קצת מנוחה, הוא מצליח ללמוד ולהתפלל מתוך רחבות הדעת, צריך כל הזמן לעמוד על המשמר משום שהיצה"ר אף פעם לא ישן אלא מתנהג עימנו כאותו כלב שמחכה להזדמנות, ובינתיים נותן לנו להכין לו את הלחמניות, ובשעת הכושר שהאדם לא שם ליבו הוא מכשיל את האדם. אך אינו מסתפק בזאת אלא הופך את כל הקערה על פיה, ואז האדם מתעסק עם העבירות שלו ונכנס מהם לעצבות

9

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

וכו', במקום להיות עסוק עם שורש הדברים. לשם כך אומרת לנו התורה הק', 'כי תצא למלחמה', האדם צריך ליזום מעצמו את המלחמה ביצר מכיון שהוא תמיד מחכה לו לנסותו ולהפילו ברשתו.

"פי' כי התורה נעלמה מעיני כל חי רק נתלבשה התורה בדיבורים הללו לתת כח לאדם נגד היצה"ר כי היצרים שבאדם אין להם יסוד קבוע, והיצה"ר בדמיונות שוא מבלבל את האדם".

ברש"י מובא, 'לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע'. מבאר השפ"א יסוד חשוב, שכל מהות היצה"ר היא דמיון. ועל ידי הדמיון הוא מבלבל את האדם שמציאות גדולה ומפחידה עומדת לפניו ואין אפשרות לעבור אותה. אמנם גם התורה הק' היא רק לבוש ואין אנו יכולים להשיג את מהותה של התורה. ר' אשר זי"ע היה נוהג לבאר את מאמר הגמ' 'יצר הרע דומה לזבוב'... שאם היצר הרע שהוא כח שבאדם רק דומה לזבוב, סימן הוא שלאדם אין כח אפי' של זבוב... ומנגד אם הוא כזבוב כמה קל הדבר להתגבר עליו. ואמנם יש להבין כיצד?

"אבל הנשמה שבאדם יש לה יסוד קבוע ובכחה לברר האמת מדמיונות ב' היצרים. ובעבור היצר נתלבשה תורה בלבושים וציורים לעזור להאדם בעוה"ז השפ"ל".

לנשמה יש כוחות לברר מהו דמיון ומנגד מה האמת. וזאת על ידי כח התורה הק', שגם היא ניתנה לנו על ידי לבושים אמנם בכדי לעזור לאדם לעמוד נגד בלבולי היצר. ישנו משל ידוע בפי הדרשנים לשני יהודים שישבו זה לצד זה. לאחד ספר תהלים ולשני עיתון יומי. שאל בעל העיתון את חברו, מה מחזיק הנך ביד? ענה לו: ספר תהלים. ומי חיבר ספר זה, הוסיף לשאול? ענהו הלה: דוד המלך ע"ה חיברו לפני כמה אלפי שנים. תמה הראשון ואמר: הלא בידי ישנן חדשות עדכניות וטריות, ואתה מה לך מחזיק ביד ספר עתיק מלפני שנים רבות? ענה לו היהודי בשאלה: ואתה, מה הנך עושה כאשר אתה מסיים לקרוא את העיתון? ענה הראשון: משליך אותו לפח האשפה! הסביר לו השני, כאשר הנני מסיים לקרוא בספר הקדוש הזה, אני סוגר אותו, מנשקו, ומכניסו למקום של כבוד בארון הספרים בסלון שבביתי. לאחר שאפטר מן העולם אוריח אותו לילדי ונכדי והם יספרו לכולם שזהו הספר תהלים שסבא ז"ל היה קורא בו...

זהו ההבדל! היצר לשון ציור ודמיון הוא, המביא את האדם לעברי פי פחת. אך התורה הק' אמנם גם היא רק לבוש ואין אנו יכולים להשיגה כמות שהיא ללא הלבושים. אך היא מביאה את האדם לקשר בורא. והיא נותנת לאדם את השכל הישר להבדיל בין דמיון לאמת.

"ושבית שביו, פי' שיחזור האדם ניצוצות הקדושה שנשבה מאיתו יתברך... שצריך האדם להבין מזה שנברא בעוה"ז בב' יצרים שהכל לכבודו ברא ודרך האמת הוא"...

מוסיף השפ"א לבאר שצריך לדעת שכל מעבר שאנו עוברים משום ניצוצות של קדושה שנמצאים במעברים הללו, והם קשורים בדווקא לאדם שעובר אותם, ועד שלא ישמע האדם את רצון ה' במעברים אלו, אלא יתעלם מהם או

ח"ו יותר גרוע יגשם אותם על ידי שיכניס אותם לדרך הטבע והכפירה, אזי יידע שיחזרו אלו המעברים שוב ושוב עד שיהיה מוכרח לשמוע שיש שם מציאות הבורא שמחכה לעבודת השם של אותו יהודי. וכבר ידוע הביאור של הבעש"ט הק', על הפסוק, 'רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף', שאם יהודי רעב או צמא הסיבה לכך היא שמשמים רוצים לתת עליה לניצוץ קדוש שטמון בתוך האוכל או המשקה, ועל ידי שיהודי מברך עליהם זוכים לעלות לתיקונם. ועל כן רעבים גם צמאים – הטעם לכך הוא ש'נפשם בהם תעטף', כלומר שישנה נפש שעטופה באוכל הזה ומחכה ליהודי שיעלה אותה על ידי ברכתו. ועל כן מה יועיל לאדם אם מתענה ומתגבר על תאוותו ולא אוכל, הלא אותו ניצוץ מחכה לתיקונו. אלא יאכל לשם שמים, ויברך כראוי ויזכה לעלות את הניצוץ הקשור לנשמתו ובכך יהיה תיקון גם למאכל וגם לאדם עצמו.

'ב' יצרים... שכשזוכה אדם לצאת קצת מבלבולי היצר אז צריך לחול עליו בושה ממה שעבר עליו זמן זמנים בדברים בטלים ולא לבוא לידי גאווה ח"ו. רק אדרבה לפי תיקונו ייבוש יותר. ועל ידי הבושה יכול לשוב ולתקן כל אשר עבר עליו וזהו ושבת שביו".

ישנו ביאור נוסף בשם הבעש"ט הק', על הפסוק, 'אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי' משל למלך שעבר עם הפמליה שלו ברחובות עיר, ולפתע נזרקה אבן על מרכבתו של המלך. ציווה המלך לקחת את אותו אדם וללמדו נימוסים וגינוני מלכות ולהעלותו בדרגות עד שהגיע לדרגת שר. ובכל פעם שהעלוהו בדרגה היה אותו אדם מתבייש מאוד כיצד ההין לזרוק אבן על מלך כה אהוב ורחמן... כמו כן כל זמן שאדם מתקדם בעבודת השי"ת הוא מתבייש מאוד מכל מה שעבר עליו, כיצד העיז את פניו לחטוא לפני הקב"ה. וזהו הפירוש אך טוב וחסד – ככל שאדם רואה כיצד רודפים אותו הטוב והחסד זה עצמו מביא אותו לתשובה שלימה... זה מה שמבאר השפ"א 'לפי תיקונו ייבוש יותר' – היינו לפי גודל המעברים והניסיונות שעובר מגיע להשגה באיזה מקום הוא נמצא... וממילא גם מבין כיצד הקב"ה מרחם עליו ומוליך אותו במעברים אלו, וזה גורם שלא יבוא לידי גאווה מחמת שרואה את אפסיותו בכל מעבר שהוא. א"כ מתבאר שהבושה מביאה אותו לתיקונו בעבודת ה'.

מסיים השפ"א: זו בחינת שבת שהוא אותיות בוש, וכל כמה שאדם נותן יותר בוש בימות החול ומתחרט על מעשיו, זוכה לבחינת שבת כמובא בזהר הק', בראשית – נוטריקון ירא בשת, שהבושת ממעשיו מביאה אותו ליראת ה'.

*

[שיעור בחורש"י פרשת תצא, נמסר: לילי שישי בשנים קודמות]

רגיעה או מלחמה!?

"כי תצא למלחמה על אויבך" וגו', וברש"י 'במלחמת הרשות הכתוב מדבר'.

מהי מלחמת רשות, וכיצד יש להיערך אליה? יש לדעת כי עיקר המלחמה בפרט במלחמת היצר היא כשאדם נמצא ברגיעה. מציאות החיים מטעה אותנו שהמלחמה היא רק בעת סערת רגשות וניסיונות, אך בשעת רוגע בה האדם שלו אז אין מלחמה. אמנם הספרים הק' מלמדים אותנו כי ההיפך הוא הנכון, והוא יסוד גדול בחיים. כשאדם יושב ושומע שיעור תורה למשל וכי מעתה כבר אינו משקר ואינו חוטא?... אדרבה בעת מלחמה אין לאדם את הכלים להתמודד ואף על פי שמנצח באותה ההזדמנות, הניצחון הוא זמני בלבד. יש לשרש אחר העבירה, וכמשל העץ שכשגודעים אותו בענפים ועלים בלבד אך לא עוקרים את השורש, כעבור שנה יצמח עץ חדש. כמו כן אם אדם עובר עבירה ולא דואג לעקור אותה מהשורש הרי שעדיין לא ניצח.

דרך העולם היא שאדם בונה לעצמו סולם ערכים וממקם את עצמו היכן שהוא. אמנם העבודה של האדם היא לחיות בהסכמה מלאה לכל מקום בו הקב"ה ישים אותו שם ולו יהא זה המקום הנמוך ביותר. הסיבה לכך שהקב"ה מנווט את האדם ממקום למקום היא, כדי שהאדם יתן את ההכרה בה' בכל מקום שנמצא, ויחיה שהקב"ה מנהיג אותו שם. ועל ידי שיהודי חי בקשר שכזה בכל מקום שה' שם אותו, הוא עושה שם פרסום שמו יתברך במקום ההוא, וזהו רצון השי"ת. והפרסום נובע ע"י שהאדם מבטל את ישותו [כי הוא עצמו לא תכנן להיות שם]... וממילא מתגלית שם הנהגת ה'.

משא"כ אם לא 'מתאים' לאדם המקום שהגיע אליו, והוא מחפש דרכים 'לברוח' משם בחזרה לעמדה שהוא הציב לעצמו – הוה אומר שמתעלם מהנפילות שלו ולא רוצה ללמוד מהם כלום בעבודת ה', אזי נכנס לגדר של 'רשעים מלאים חרטות', כפי שביארנו בשבוע שעבר, שהם לא מחפשים ללמוד שום נקודת אמונה מהחטאים שלהם, אלא מחפים עליהם עם תירוצים שונים, העיקר שישארו בעיניהם כשרים וישרים... אבל האמת היא שצריכים להפנים, שלא סתם אדם נופל ונכשל, אלא כדי שיכיר את מקומו האמיתי ויתן שבח והודיה לה' ששם אותו על אף תאוותיו במקום טוב. ורק בגלל שחי 'כחי ועוצם ידי' הקב"ה מורידו מגדולתו שיכיר את השפל האמיתי שלו ואז יחזור לקב"ה שמחיה אותו.

זמן המלחמה הזו בהכרה העצמית היא דווקא בשעה שהאדם רגוע, אז יש לו יישוב הדעת לעשות חושבים להכיר את מציאותו האמיתית ואיך הקב"ה מוליך אותו ברחמים בכל זמן ובכל מקום. משא"כ כשאדם כאוב וסוער קשה לו יותר להפנים את זה מחמת הכאב שתופס את כולו. כשאדם מתרגל את המלחמה בשעת רגיעה, הוא מקבל כוחות להילחם מתוך שיקול דעת נכון גם בעת המלחמה עצמה.

זהו 'כי תצא למלחמה' במלחמת הרשות הכתוב מדבר, מלחמת הרשות היא מלחמה שאנו יוזמים. שונה מלחמה יזומה ממלחמה כפויה, שכן בכפיה האדם נשלט וצריך להתגונן, משא"כ במלחמה יזומה הוא המתכנן והוא השולט.

ורחמיו על כל מעשיו

"כי יקרא קן ציפור לפניך וגו' שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך".

12

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

בשפת אמת [תרמ"ז] מביא מדרש, [דברים פ"ו אות א']: 'ולמה התינוק נימול לשמונה ימים, שנתן הקב"ה רחמים עליו להמתין לו עד שיהא בו כוחו, וכשם שרחמיו של הקב"ה על האדם כך רחמיו על הבהמה, מנין שנאמר, ומיום השמיני והלאה, ולא עוד אלא שאמר הקב"ה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. וכשם שנתן הקב"ה רחמים על הבהמה כן נתמלא רחמים על העופות מנין שנאמר כי יקרא קן ציפור לפניך'. ע"כ לשון המדרש.

מנגד ישנה משנה, 'האומר על קן ציפור יגיעו רחמיו... משתקין אותו'. והגמ' מבארת משום שעושה את מידותיו של הקב"ה רחמים ואינם אלא גזירות. מקשה השפת אמת הלא רואים אנו סתירה בין דברי הגמ' לבין המדרש, שכן במדרש מובן שהם רחמים והגמ' אומרת שהם גזירות? מתרץ השפ"א: 'ורחמיו על כל מעשיו פי' הענין כי האדם מרחם על האדם ולא על הבהמה כי אין האדם יודע ומשיג דעת הבהמה כלל, לכן אין בו רחמנות עליו'. הקב"ה יש לו רחמים על כל מעשיו, אך כל בריה ובריה יש לה את הרחמים שלה בפני עצמה. ונבאר: תחילה מקדים השפת אמת לבאר שכל מושג הרחמנות שיש באדם הוא אך ורק בין אדם לאדם! ואין לאדם כלל השגה במושג רחמנות על בהמה או כל בריה אחרת שאיננה מינו. 'וכמו כן מלאכים אין מבינים דעת האדם וכבהמה המה להם'. רק הקב"ה שהוא בורא כל הברואים הוא יודע דעת ורחמים של כל בריה. ולכן, כשאדם מרחם על בהמה או חיה, [וכמו שיש היום ר"ל אגודות של 'צער בעלי חיים' שרוצים לחוקק לאסור את השחיטה מחמת 'רחמנותם' על בעלי החיים], הרי הם נכללים בהגדרת 'כל המרחם על האכזרים סופו להתאכזר על הרחמנים'... כי כל הרחמנות שלהם נובעת ממניעים אישיים בלבד, ואין להם שום רחמים על הבהמות, וכשם שנבאר עוד בהמשך אי"ה. אך עכ"פ מחדש השפ"א כי הטעם לכך שהקב"ה טבע מושג כזה של רחמים הוא הפוך לגמרי ממה שאנו מבינים, וז"ל: 'ובאמת זה עצמו שהטביע הקב"ה ענין רחמים בכל בריה במידה ידוע, ואדרבה מחמת אלה המצוות שנתן ה' בבהמה ובעוף מחמת זה נמצא בהם ענין זה הרחמים'. כלומר, על פי דרך הטבע אין שום סיבה שלבהמה יהיה דעת לרחם על בנה, או העוף על הביצים. אך היות שהקב"ה על פי רצונו עשה מצוה כזו של 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד' או 'שילוח הקן', לכן טבע בהם הקב"ה רחמים אלו לפי דרגתם כדי שאנו נוכל לקיים את המצוות הללו ולעשות רצון ה'. אך לא הכוונה שאנו מרחמים על העוף או על הבהמה ועל כן אנו לא רוצים לצער אותם וכדו' אלא אך ורק בגלל ציווי השי"ת. ועל כן אין זה כלל רחמים אלא אכן גזירות כפי שמבארת הגמ'.

זהו הפשט בדברי המדרש, ולשון המדרש מדויקת ביותר, שכותב 'שנתן רחמים על'... הקב"ה הוא זה שטבע רחמים במידה מסוימת לפי כל בריה כדי שאנו נוכל לקיים המצוות. אך אין הפשט שהקב"ה מרחם על העוף ולכן מצווה עלינו לא לקחת האם על הבנים, אלא להיפך. וכדביארנו. ולכן האומר על קן ציפור יגיעו רחמיו וכמו כן תרחם עלינו משתקין אותו, משום שלא זה הטעם כלל, וכל ענין הרחמים הוא במידה לכל בריה ואין קשר בין אחד לשני, ואין כאן רחמי אדם על הבהמה או על העוף.

'א רחמנות' – על מי?

שפת אמת [תרנ"ה]: באותו ענין מביא השפת אמת רעיון נוסף שפתחנו בו מקודם והוא, מה הם באמת רחמים? מ"ש בספר חובות הלבבות, בביאור ההפרש בטובת אלקים על האדם בין טובת איש לאיש שהם הכל לטובת עצמו ואפי' העשיר החומל על הרש מפני שכואב לו צער העני הרי זה מכוון לדחות הצער מעל עצמו... מבואר כאן דבר נורא, כי ההבדל בין טובת הקב"ה עם האדם לבין טובת איש לרעהו היא, כי כל הרחמים שיש לאדם על הזולת הם

בעצם רחמים עצמיים! כשהעשיר נותן צדקה הוא משום שכואב לו לראות את העני מצטער בעוד הוא חי ברוחה ועל כן כדי להוריד מעצמו את ההרגשה הזו, הוא נותן צדקה אך ורק כדי להשקיט את הצער שלו עצמו. ר' אשר זי"ע הסביר על פי זה עוד יותר מכך, שאותו המניע שיש לאדם לעזור לשני יכול למחרת להתהפך כדי להזיק לשני ח"ו. וכבר מצינו דבר זה במדרש איכה, 'ידי נשים רחמניות בישלו ילדיהן' לכאורה מדוע קורא להם המדרש נשים רחמניות? אלא הביאור הוא שכל הרחמנות שיש להם לגדל את ילדיהן בטובה הם אינטרסים אישיים, [עד כמה שזה קשה להפנים זאת]... ועל כן היו אומרות לילדיהן, הנה מגיעה תקופה קשה בעם ישראל בה כולם מתים או מדקירת חרב או מייסורי רעב נוראיים, נמית אתכם ברגע אחד ולא תחושו שום ייסורים... ה"י. כך עפ"י המדרש. אמר ר' אשר: אותה רחמנות שהיה להן לגדל את ילדיהן, באותה רחמנות המיתו אותם... אמנם מרוב שאנו שקועים בזה קשה לנו להודות בזה אך זוהי המציאות, וזה ההבדל בין רחמי השי"ת שהמה רחמים אמיתיים, לבין רחמי אדם.

א"כ אדם צריך לבקש מאת ה' שיתן לו רחמים, שיתנהג כשורה ולחיות שכל רגע שאנו מתנהגים ברחמים זה לזה הוא מחמת חסד ה' שמקנה לאדם מידות טובות שיוכל לנהל את חייו כראוי, אך ברגע שאדם שוכח שזה מתנת ה' וחושב שהוא בעל מידות טובות, מיד מזכירים לו משמים באופנים שונים ומגוונים מיהו, כדי שיחזור להדבק בה' ולהיכנע ולהסכים להנהגת השי"ת.

למדנו מדבריו כי אין רחמיו של הקב"ה מסוג רחמי אדם כי לא שייך בו ענין הרחמנות של בשר ודם שהרי הכל מאיתו יתברך, והצער שמגיע להבריה הכל במשפטו ולא שייך אצלו רחמנות רק שכך גזר הקב"ה להנהיג העולם במידת הרחמים. ולכן נקרא הקב"ה בעל הרחמים שאינו כמו בשר ודם שהרחמים גוברים עליו לשנות את רצונו.

לכן משתקין אותו כי הכל גזירות ולא נכון לומר על קן ציפור יגיעו רחמיך כי אין זה מחמת רחמים שאנו מבינים אלא הנהגת ה' שטבע בכריאה...

צעקה מביעה רצון!

"ולקחת לך לאשה" וברש"י 'לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע'. מבארים בשם ר' אליהו לופיאן זצ"ל, מדוע כתב רש"י משפט זה? אלא כדי ללמד את האדם, שללא זה היינו חושבים שהיום הזמנים השתנו ואי אפשר לעמוד בניסיונות ואין זה כמו פעם שהיה אולי פחות... מלמדת אותנו התורה הק', שהמצב של האדם ידוע גם ידוע לתורה הק', ולכן דווקא באשת יפת תואר נתנו לאדם 'הקלה' מסוימת כביכול כדי שלא ישל ויקחנה באיסור אך שאר כל הניסיונות אין בהם שום הקלה כי יש לאדם את הכוחות להתגבר עליהם... ומה יש לאדם לעשות? לצעוק! צעקה הנערה ואין מושיע לה, מבאר השפת אמת כי כל הטעם שלא מענישים אותה מכיון שצעקה. ואף על פי שידעה שאין מי שישמע אותה בכל זאת צעקה, כמו כן האדם שעובר מצבים של ניסיונות הצעקה נחשבת לרצון, כלומר כשאדם צועק אעפ"י שיודע שיתכן שלא ישמעו אותו אעפ"כ מביע בזה את רצונו להינצל ולא יבואו אליו משמים בטענה. וז"ל: 'ואף שנראה לפעמים שא"י לצעוק מ"מ אם מוכן לצעוק בכל ליבו ע"ז נאמר טרם יקראו ואני אענה'.

במכתב מאליו, מביא דבר נפלא, ולפני כן נקדים את הפירוש הנפלא על אחד הביאורים בגמ' מדוע לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב משום שהפסיקו למות בו מתי מדבר... מה באמת טמון בכך? מבארים, כי בתחילת ארבעים השנים היו כלל ישראל במדבר חופרים לעצמם קברים וישנים בתוכם ולמחרת היו שקמו והיו שלא. ואם כן היה עוד מקום לאדם להרגיע את עצמו שמן הסתם יקום... אולם בשנה האחרונה ידעו כולם שלמחרת הם מתים, ואז עשו תשובה מכל הלב, עד כדי כך שאמר להם הקב"ה, אם אמנם כעת שבתם בתשובה אמיתית הנכם יכולים לקום!

שואל המכתב מאליו, אילו היו בני האדם מתים כאן בעולם רק בחציים, עוד היה מקום לאדם להיות שאנן. אך הרי כולנו יודעים שיום אחד נצטרך למות, ולמה א"כ אין אנו דואגים בכל יום להספיק כמה שיותר? והתשובה על כך היא כמו במלחמה שעד שלא יוצאים לחזית כל חייל מיוחד בליבו, אולם כשסוף סוף יוצא לחזית המלחמה, נלחם בכל כוחו. ולכאורה להיכן נעלם הפחד? אלא כל זמן שאדם לא בחזית המלחמה, הוא מנסה להתחמק אולי בסופו של דבר הוא לא יצטרך להיות בחזית אלא יסתפקו להשאיר אותו בתפקיד פעוט יותר... אך כשכבר יוצא לחזית יש לו שתי אפשרויות, או להילחם בכל הכח או להיכנס לאדישות ולייאוש שמה שיקרה יקרה...

אנו למדים ממתי מדבר שאין להישאר באדישות, הנה כולם היו צריכים למות ודאי כפי שהיתה הגזירה, אך מכיון שלא נכנסו לייאוש אלא חזרו בתשובה שלימה היפכו את דינם, וקמו! כתב המכתב מאליו, שהסיבה לכך שאדם לא חושב על יום מותו הוא מפני שנכנס לאדישות וייאוש. אמנם כבר מובא בגמ' שישנם ג' דברים כדי להינצל מהיצה"ר, משכהו לבית המדרש, או יקרא ק"ש, או יזכיר לו יום המיתה. מבאר הישמח ישראל, כי העצה השלישית של 'יזכיר לו יום המיתה' יכולה לעזור לאדם אך ורק אם משתמש קודם כל בעצות הראשונות של תורה וק"ש, כי ללא זה הזכרת יום המיתה הינה התחמקות של אדישות וייאוש, שאינם עוזרים לאדם ביום צרתו. אלא קודם כל תורה וק"ש ואז אפשר גם על ידי יום המיתה להתגבר על עצת היצר ולהתחבר בחזרה למקור הרחמים הקב"ה.

*

[שיעור בשפת אמת פר' כי תצא, נמסר בשנת תשס"ז]

'התשובה – לחיות את סכנת המלחמה'

בשבועות האחרונים ביארנו בס"ד את עניין התשובה ונקודת האמונה. השבוע בעז"ה נבאר עד כמה ומאיזה מקום אפשר להגיע לתשובה, וכמו כן את מהות סכנת המלחמה שאדם שרוי כל הזמן, והדרך להתמודד עימה.

השפ"א זי"ע מקשה מדוע דווקא חודש אלול נבחר לחודש הרחמים והסליחות? ומבאר עפ"י מאמחז"ל 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו' וכן בקהלת מובא 'זה לעומת זה עשה האלוקים' ועוד נרחיב על כך בהמשך אי"ה. בספר תורה אור להרה"ק בעל התניא זי"ע בתחילת חודש אלול מבאר, שחודש אלול הוא בחינת 'מלך בשדה'. ומקשה, הלא חודש אלול נקרא בפי כל חודש הרחמים והסליחות על שם י"ג מכילין דרחמין כלשון הזוה"ק שהם י"ג מידות שאנו מזכירים ומעוררים שהן מידותיו של השי"ת, וא"כ מן הראוי היה שבימים גדולים כאלו יעשו יו"ט של ממש לכבוד אותן התגלויות? ועוד יותר מכן, כפי שבכל שבת ויו"ט תיקנו ימים מיוחדים מחמת ההתעוררות שיש בזמנים מיוחדים אלו, כמו כן חודש אלול שהוא דומה ביותר ליוה"כ שגם אז אנו מזכירים את י"ג המידות, היה צריך להיות לכאורה יו"ט גדול אף יותר מכל יו"ט אחר? ממשיל הבעל התניא זי"ע משל למלך שיושב בהיכלו עם כל בגדי מלכותו, כל הרוצה לבוא ולדבר לפני המלך, צריך לעבור הכנות רבות בנימוסי המלך ובגינוני המלכות, וכמו כן יכול לדבר מילים ספורות בלבד ורק ע"י מתורגמן וכו'... וכל זה מחמת יראת הרוממות שיש שם. משא"כ כשהמלך בדרך – בשדה, יכול המון העם לתקשר עם המלך כפי שרוצה כיון שהמלך נמצא בדרך ללא כל הגינונים המלכותיים, וזה נראה לכאורה לטובת העם. אך אמנם אם בשדה ניתן יותר להתקשר עם המלך, מצד שני בתוך היכל המלך יש יותר אפשרות לקבל השפעה מהמלך. א"כ מדוע זה כך?

כשרוצים לשכנע אדם בעניין או חפץ מסוים, נותנים לו תחילה טעימה מאיתו הדבר, ומנסים להנגיש לו את העניין האמיתי במשל בכדי שיבין על מה מדובר. כמו כן בחודש אלול נותנים לנו המחשה מהו עניין י"ג המידות של רחמים ע"י התעוררות התשובה ואמירת הסליחות ועל כן אין המקום לעשות בימים אלו יו"ט, משם שימים אלו הינם ימי המחשה והכנה לדבר האמיתי שהוא הימים הנוראים.

מבאר השפ"א מה יעשה אדם שגם את המלך בשדה אינו מרגיש? ומבאר יסוד עפ"י הפסוק 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני', שמאלו תחת לראשי – זהו רמז לר"ה ויוה"כ שהם בחינת יראה, וימינו תחבקני זהו סוכות שרומז לזמן של אהבה. וזאת עלינו לדעת כי כל יראת ואהבת ה' שיש לאדם במשך כל השנה, כלומר כל הבהירות של האדם לגלות את הקב"ה במשך השנה הן במצבים של יראה והן במצבים של אהבה, הכל נמשך מימים אלו של ר"ה יוה"כ וסוכות, וכפי שביארנו במשל – בימים אלו נותנים לאדם שפע כדי שיוכל בכל השנה לחיות במציאות זו של אהבת ויראת ה'. אך כגודל ההכנה של האדם בחודש אלול לימים נוראים אלו, וכפי הכלי שמכין כן גודל ההשפעה שמקבל.

השפ"א יבאר לנו כעת כיצד יש להתכונן לימים אלו וכן במה להתבונן בימי חודש אלול: [בד"ה בפסוק כי תצא תרמ"ב] 'כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע, פי' כשנכנסים למלחמה עם היצה"ר צריכין שמירה ביותר, וכמו כן מכינים אז בשמים סיועות והצללות אל האדם'... ישנה סטטיסטיקה שאומרת שבימים אלו רבות הסכנות בעולם... וההסבר לכך עפ"י דברינו הוא, הן בסכנות הרוחניות שיש לאדם, כפי שהתחלנו מחמת שכל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ומכיוון שהקב"ה מוריד לעולם השפעות כה נשגבות, ממילא חייב להיות 'זה לעומת זה' ואז האדם נחשף למלחמות יותר גדולות, וכל זה הוא כפי שביארנו שבכדי שהאדם יחיה בבהירות הזו, הוא חייב לטעום את המשל של זה כדי שיבין על מה מדובר. ובמקום אחר מבאר השפ"א על האמור 'זה היום תחילת מעשיך' שבכל שנה אדם מקבל 'געדאנק' [רעיון, נקודת אמונה] חדש לראות את הקב"ה ברובד נוסף ואחר משנה שעברה...

עוד מבארים יסוד נפלא עפ"י האמור 'זה היום תחילת מעשיך' בהכנה של האדם בימים אלו בשם הרה"ק מלעכוביץ זי"ע. ידוע עפ"י המדרש שהקב"ה העביר את כל החיות אצל אדם הראשון שיקרא להם שמות, אך לכאורה כיצד ידע האדם לקרוא להם בשמותם? מובא במדרש שכל אחד שעבר נתן קולו מי בגעיה ומי בנביחה, וכך ידע האדם שהגעיה שייכת לפרה והנבחה הוא כלב וכן על זה הדרך, ובדרך מליצה ביארו כי מי ביקש מהכלב לנבוח הלא עפ"י הודאתו ניתן לו שמו... כמו כן הוא בעניינו, כל אדם בר"ה מקבל את המהות שלו לכל השנה, א"כ אומרים לו לאדם אל תהיה ככלב הצווח הב הב, כי מה שהאדם בוחר להיות באותה השנה זה מה שיקבל... אלא בקש כאדם, ואז תקבל מהות של אדם עם בהירות בקרבת ה' והשגות רוחניות אף באהבת ויראת השי"ת...

מדגיש לנו השפת אמת – בראש ובראשונה עלינו לדעת שמצב של ר"ה ויוה"כ הוא מצב של מלחמה!!! ובמלחמה אדם צריך להתכונן ולהתעורר, כיון שהצד שכנגד ג"כ מתעורר, והכלל הוא בעולם שכשאחד 'מזיז כוחות' גם השני מיד 'מזיז את הכוחות' כאמור זה לעומת זה. 'וכמו כן מכינים אז בשמים סיועות והצללות אל האדם, ובעבור זה עצמו מתחזק אז גם היצה"ר כדרך המלחמה, וכן בכלל באלה הימים ימי אלול שהם ימי התשובה ומלחמה שע"ז רומז השופר ונפתחים שערי רחמים בשמים בימים אלו שידו פשוטה לקבל שבים'...

עכ"פ מכיון שזהו מצב מלחמה, א"כ כל התעוררות מתקבלת. ואם אדם לא 'מרגיש' את הבחינה של מלך בשדה, יתפלל על כך לה' שהתרחק עד שאינו מרגיש כלל אפי' את המשל. ופטור בלא כלום אי אפשר, משום שבמלחמה אי אפשר להישאר אדיש... אנו אומרים בתפילת הימים הנוראים, 'אם תשוב מיד תקבלו' מקשה הרה"ק בעל הישמח ישראל זי"ע מה דחוף כ"כ שכתוב 'מיד' תקבלו, תחילה יש לבדוק את מעשיו של האדם עד כמה הוא אמיתי בכוונותיו וכו'? ומבאר שכל סוחר יודע שיש לארוז את סחורתו היטב שישכנע את הלקוחות לבוא לקנות, אך בזמן שיש יריד, ואנשים באים בהמוניהם לקנות, כל אחד חוטף מכל הבא ליד, ואז אין מסתכלים כיצד הסחורה ארוזה אלא חוטפים אותה... כמו כן בחודש אלול יש 'יריד' בשמים, יש צימאון גדול בשמים לתשובה, ועל כן נפתחים שערי רחמים וכל הבא עם סחורתו 'נחטף' בלא דקדוק ובחינה...

"ולכן צריך כל אדם להתעורר בתשובה וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק 'מדוע באתי ואין איש' כמו כן בימים אלו שהקב"ה פותח יד לדופקי בתשובה צריך כל אחד לדפוק עתה על דלתות התשובה." א"כ אנו צריכים להתעורר משום שימים אלו משמשים לשני הכיוונים, מצד אחד אלו ימים גדולים מאד של תשובה ואפילו הרצון הקטן ביותר מתקבל בשמים. אולם מנגד גובר היצה"ר מחמת 'זה לעומת זה', והזמן הוא זמן מלחמה, שאם אדם ינסה חלילה להישאר 'מחוץ לתמונה' יאמר עליו 'מדוע באתי ואין איש' ח"ו. 'וזה שאמר כי ה' אלקיך מתהלך שידע האדם כי השי"ת כביכול מקדים ומוכן לעזור לבאים לטהר'.

[שפ"א תר"מ בפס' כי תצא] 'לכן יש חודש אלול קודם להיות נשמר (כאמור ונשמרת מכל דבר רע) לזכות לסיוע מן השמים, כמ"ש ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אַיִבְךָ לַפְּנֵיךָ ר"ת אלול'. וכן ידוע שאני לדודי ודודי לי ר"ת אלול, להורות כי עלינו תחילה לתת את ההתערותא דלתתא וכמו שאני יהיה לדודי, כך בעשי"ת יהיה דודי לי, השפעה לכל השנה.

עוד עצה נפלאה מבאר לנו השפ"א כיצד לנהוג בעניין התשובה היא הכנה להשפעה הגדולה של הימים הנוראים: [בד"ה אמו"ר זקני ז"ל תרל"ד] באמצע הדיבור: 'שצריך האדם להבין מזה שנברא בעוה"ז בב' יצרים שהכל לכבודו ברא ודרך האמת הוא, שכשזוכה האדם לצאת קצת מבלבולי היצר [כי תצא] אז צריך לחול עליו בוש ממה שעבר עליו זמן זמנים בדברים בטלים ולא לבוא לידי גאוה ח"ו. רק אדרבה לפי תיקונו יבוש יותר...'

לעיל שאלנו מה יעשה אדם שלא מרגיש את חודש אלול? ובכן מבאר השפ"א זי"ע שהבושה שאדם חש על כך שאינו מרגיש התעוררות תשובה, היא עצמה חשובה לתשובה לפני השי"ת... ובושה זו שאדם מתעורר היכן היה עד היום גוררת בוש נוספות על כל חטאיו, וכך זוכה לתקן את הכל. והרמז לזה הוא ש'בשת' הוא אותיות שבת, וכאשר אדם יוצא מהמלחמה ועושה חשבון הנפש ומתבייש במעשיו נהפך לו הבושת לבחינת שבת, שהיא מקור הקשר וההשפעה.

*

מלחמת רחוב [רשות-חובה]

"כי תצא למלחמה על אויבך" במלחמת הרשות הכתוב מדבר. וכן, במלחמת היצר הכתוב מדבר. מחדש ה"שפת אמת" חידוש עצום, שהמלחמה האמיתית מול היצר היא דווקא בעת רוגע ושלוה, בזמן שהכל מצליח לאדם, ולא בעת שהוא נמצא בסערת רגשות עם ניסיונותיו שם בעצם אין לו כל שליטה על עצמו ועל מעשיו... לא לחינם מדגיש רש"י על הפסוק "אבד תאבדון" שזוהי ע"ז שצריך לשרש אחריה... כלומר על אף שאדם חטא בע"ז, וחוזר בתשובה, "וגודע את העץ". אין זה מספיק משום שעדיין לא עקר את השורש ובעוד תקופה יגדל לו עץ חדש ר"ל... כמו"כ מי שחושב שמספיק לשמוע את ה"דרך" ללא מלחמת חרמה למעשה, בניסיונות היצר הרי הוא משלה את עצמו...

א"כ מתי הוא הזמן להילחם? ר' אשר זי"ע מבאר במה שכתוב "רשעים מלאים חרטה" הלא חרטה דבר מעולה הוא? אלא הענין הוא שכשהם נופלים בחטאים הם מעדיפים לשקוע בתהומות היאוש שהנה אין הם שוים ולא יכולים כלל להתקדם ואז נופלים עוד יותר... וכל זה מחמת שאין הם רוצים ללמוד מהנפילות.

מה יש ללמוד מהנפילות? שכשטוב לו לאדם כגון שיושב ולומד או מתפלל בדביקות אז צריך להכיר שהבורא עולם נותן לו מתנה כזו נפלאה אך לו עצמו מחמת גופו העכור אין לו שום שייכות עם דבר זה. אך אם האדם הוא מתנהג כרשע מלא חרטה ושואל את עצמו מדוע הגיעה לו הנפילה? זהו המבחן שלו לאמר: הנה ראינו שאינו רוצה להיות דבוק בה', משום שהנפילה מפריעה בעצם לקיום הממלכה והתדמית שיצר לעצמו שהוא עובד ה' ומתפלל בכונה וכו'... יוצא א"כ שהחרטה היא אינה על עצם החטא אלא על מטרתו כלומר מה אני שייך לכאורה לחטא הזה הלא צדיק אנכי? ומחפש ק"נ תירוץ את מי להאשים בנפילתו... אך האמת היא שהמְתַכְנֵים בתואר צדיקים הם אלו שלומדים מהנפילות שכל זמן שהם מתנהגים בדרך הקדושה זה הכל מאיתו יתברך בגדר מתנה! והמציאות העצמית שלהם היא ששקועים בחטאים לולי ה' עזרתה להם.

ר' אשר הוסיף וביאר כי המלחמה הגדולה של האדם היא להכיר שבמקום הכי נמוך ושפל שמוצא את עצמו, זהו המקום בו בחר הקב"ה שיהיה שם כעת כדי שיגלה אותו דווקא משם!!!

עבודה כזו שייך לעשות אך ורק במצב של רגיעה כפי שביארנו לעיל שכשאדם נמצא בסערת רגשות, אין לו אפשרות כלל לשלוט על תוצאות מעשיו, והזמן הכי טוב הוא בזמן של רגיעה שאז הכל הולך "חלק" אז אפשר להחזיר לפניך את הרעיון הזה ואת כל המצבים הקשים שעוברים ועברו על האדם להזכיר לעצמו שיש מישהו מלמעלה שמכווין את כל זה כדי שנכיר ונגלה אותו בתוך האפילה הזו.

וזהו הפשט "במלחמת הרשות הכתוב מדבר" מלחמת רשות היא כשהאדם יוזם מעצמו את המלחמה אזי רוב הסיכויים לטובתו שהוא יהיה שליט עליה. אז יכול להתכונן כיאות. כפי שעושים היום הדמיה לפני כל מלחמה לראות מה הולך לקרות במלחמה ומה האופציות העומדות לרשות החיילים וכו'. כמו"כ אומרת התורה כי תצא למלחמה על אויבך, רק במלחמת הרשות כשיש את המח לחשב בהיגיון את המהלכים הבאים, ואת מומנט ההפתעה ולא לחכות למלחמה בפועל...

במדרש השבוע על הפסוק "כי יקרא קן ציפור לפניך בדרך... לא תקח האם על הבנים.

במדרש למה התינוק נימול לשמונה ימים? שנתן הקב"ה רחמים עליו להמתין לו עד שיהיה בכחו... כשם שרחמיו של הקב"ה על האדם, כך רחמיו על הבהמה שנאמר ומיום השמיני והלאה... ולא עוד אלא שאמר הקב"ה "אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד" וכשם שמרחם על הבהמות כך רחמיו על העופות שנאמר "כי יקרא קן ציפור לפניך" וגו'.

משנה: "האומר על קן ציפור יגיעו רחמיו, משתקין אותו". מבארת הגמ' מדוע משתקין אותו? משום שעושה מידותיו של הקב"ה רחמים ואינם אלא גזירות... ולכאורה יש כאן סתירה בין דברי הגמ' לבין המדרש שאומר במפורש שקן ציפור זה רחמיו של ה'?

מבאר השפת אמת זי"ע מהלך נפלא: המדרש בא לבאר שהקב"ה רחמיו על כל מעשיו, אך בכל מעשה ומעשה יש לו את רמת וסוג הרחמנות המיוחדת שלו... אך לאדם לא ניתנה האפשרות לדעת את רמת הרחמנות אלא לפי ערך התורה לרחמנות. ונבאר עפ"י המשנה "כל המרחם על האכזרים סופו להתאכזר אל הרחמנים"... ישנם היום אגודות של צער בעלי חיים ובעקבות כך רוצים לעצור את השחיטה ברחבי העולם אך עיקר המניע שלהם הוא השנאה העיוורת למנהגי היהודים וע"כ הם מציגים זאת בתור רחמנותם כדיכול על הבהמות המסכנות...

כותב השפ"א "כי אין ענין דעת ורחמנות של הבהמה משגת לאדם. וכמו"כ המלאכים אינם מבינים דעת האדם וכבהמה המה להם... כפי שאנו אין ידינו משגת להבין את צער הבהמה כך כמלאכים אינם יכולים להשיג את דעתינו. אך השי"ת היודע דעת המלאכים והאדם והבהמה, הוא יכול לצוות לנו על רחמנות. כי רק מחמת אלו המצוות שנתן הקב"ה בבהמה ובעוף מחמת זה נמצא בהם עניין הרחמים".

כלומר בדיוק הפוך ממה שהבנו עד עכשיו, עניין הרחמים על הציפור הוא אינו בגלל שהאדם הוא מרחם עליה כי כפי שביארנו אין האדם יכול כלל להשיג את צערה... רק השי"ת החפץ לזכותינו במצוות והוא היודע הצער שלה ציווה אותנו בכך. כי הלא מה האדם מבין לכאורה באיסור הצער שלא לשחוט אם ובנה באותו היום אם לא שכך ציווה השי"ת.

ולפי"ז כעת מובנת הגמ', כי כל מי שאומר על קן ציפור יגיעו רחמיך משתקין אותו. כי באמת אין שם שום מציאות של רחמנות של הציפור על בנה, אלא הקב"ה בכוונה תחילה קבע זאת בטבע כדי שנזכה אנו במצווה הזו. [עד כאן שפ"א תרמ"ז].

בשפ"א [תרנ"ה] מביא מספר חובות הלבבות שער שלישי, באותו עניין על פי דרכינו הקדושה בעבודת השם על פי רבותינו הקדושים.

"בביאור הפרש בטובות אלוקים על האדם, ובין טובות איש לאיש. מה ההבדל בין טובות השי"ת לנו לבין טובותינו לאחרים, שהם הכל לטובת עצמו... אפי' העשיר החומל על העני הוא רק מפני שכואב לו צער העני ורוצה לדחות הצער הזה מעצמו" ... ר' אשר ביאר זאת עפ"י המדרש על הפסוק "ידי נשים רחמניות בישלו ילדיהם", אותה רחמנות שהיתה להם לטפח ולגדל את ילדיהם, אותה רחמנות היתה להם כביכול כשהרגו אותם... עפ"י דברי המדרש שאמרה אמא לבנה, לשם מה לך למות מיתה משונה בחוץ מרעב ומחלות הלא כדי שנמית אותך ברגע אחד ללא יסורים... ולאחר שיצאה נשמתו אכלו את בשרו ר"ל. כלומר שהרחמנות לא היתה כלל על הילד לא בעת טיפוחו ולא בעת מיתתו כי אם כמו שכותב חובות הלבבות שרחמנות העשיר על העני איננה על העני כי אם על עצמו שחש ברע כשרואה את צערו של העני ורוצה לגרש צער זה מעצמו ע"י שמטיב עם העני...

וזהו ההבדל בין רחמנותו של הקב"ה בבריאה שהיא רחמנות אמיתית לבין רחמנות האדם על חברו.

כתוב עוד בפרשה, "צעקה הנערה ואין מושיע לה" מבאר השפת אמת "מוכח שכל שיוכל להנצל בצעקה מחשב רצוי אצל הקב"ה השומע תפילת כל פה" ... על אף שלבסוף לא ניצל לא תובעים אותו בשמים על זה, כיון שצעק... וזה היסוד של ה'פעלד' שיוצאים לצעוק בשדה, כי לצעוק צריך ומה שמעבר לזה הקב"ה כבר יוליך את האדם.

במכתב מאליו מביא על הרש"י שהבאנו לעיל במלחמת היצר הכתוב מדבר, ומבאר שרש"י פירט בכוונה על מה מדובר כדי שאדם לא יחשוב שכביכול התורה מתחשבת בתאוות האדם, לכן הדגישה התורה שכל ההיתר הוא דווקא באשת יפת תואר אך מכאן נצטרך להסיק שבשאר התאוות יש לאדם כח להתגבר ושם אין לו שום היתרים...

ישנו עוד ביאור נפלא על הנאמר בט"ו באב "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויוה"כ" ואחד הטעמים בגמ' שהפסיקו למות מתי מדבר. במתי מדבר כתוב שהלכו ארבעים שנה במדבר ובכל תשעה באב היו חופרים לעצמם קברים ונכנסים לישון בתוכם ובבוקר מי שקם זכה לעוד שנה כך עד שכל דור המדבר ימותו כפי שגזר להם ה'. אך בשנה האחרונה מספר לנו המדרש הלכו האחרונים ונשכבו בקבריהם ולמחרת קמו כולם. וזה פלא גדול. אמנם הפשט בזה הוא נפלא, הלא בשנה הראשונה היו שש מאות אלף איש ממילא כל אחד חשב שיש לו סיכויים טובים לחיות כי מדוע דווקא הוא יהיה מהמתים. ונדגים זאת למלחמה שהחילים אינם יודעים להיכן שולחים אותם, האם לחזית או למקום רחוק יותר ובטוח יותר. א"כ כל זמן שלא נשלח לחזית, הטבע של האדם מרגיע אותו, אך ברגע שמגיע לחזית מיד נתקף ברוח קרב כי כעת דינו או לחיים או למות. וכן אם היו אנשים מתים כל שנה חמישים אחוז וחמישים אחוז נשארים לחיות אזי טבע האדם להרגיע את עצמו שבודאי הוא אינו שייך לחצי שצריכים למות, וזה מה שקרה במתי מדבר, כל שנה נשכבו בקברים וכל אחד היה במין יאוש שכזה והשלמה עם המצב הנתון, או שאקום בבוקר או שח"ו לא אך מה יש לי לעשות בשביל זה... אך בשנה האחרונה כשנשארו רק האחרונים ואז כולם נידונו למיתה, אז כל אחד ידע בבירור שהלילה הזה הוא הלילה האחרון שלו, וכולם חזרו בתשובה מעומק הלב, וממילא אז הקב"ה ריחם עליהם ונתן להם חיים...

לפי"ז מתבאר גם מאמר הגמ' "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, ואם אינו עוזר יקרא ק"ש ואם גם זה לא עוזר יזכיר לו יום המיתה"... מבאר הישמח ישראל, שהעצה של יזכיר לו יום המיתה היא אך ורק שאדם מונח קודם לכן בחיים של תורה, כי אם ממשיך בתאוותיו יום המיתה לא ידבר איליו כלל כדביארנו... ולכן מדגישה הגמ' קודם כל תורה ואפי' לא תורה ממש אלא רק משכהו לבית המדרש שכבר השפעתו רבה מאוד, ואח"כ יקרא ק"ש, ואם עשה שני אלה אז יום המיתה יכול אף הוא לקבל את המשמעות המקסימלית לעורר לב האדם לתשובה, ויה"ר שנזכה לזה.

*

'אין בכלל אלא מה שבפרט...'

"בספרי כי תצא לא תצא אלא במחנה..."

מדייק הספרי שהיציאה למלחמה מותנית ביציאה של כל המחנה, וכשכולם יחד נלחמים אז מתקיים בהם "ונתנו ה"א בידך ושבת שביו". מק' השפת אמת כיצד א"כ יכול יהודי להילחם לבדו במלחמת היצר התוקפת אותו בכל מצב אפשרי, הלא שם לא באה לקראתו עזרת המחנה? מעמיד השפ"א זי"ע יסוד וז"ל:

"פי' אף שכל יחיד צריך להילחם ביצרו הרע, עכ"ז יהיה המלחמה על ידי שיכניס עצמו בכלל ישראל. ויהיה כוונתו כדי שכלל ישראל יצליחו במלחמות ה'. כי הכלל תלוי בפרט..."

יהודי אף פעם לא לבד! אמנם הגופים נראים מחולקים, אך הנפש של כל יהודי כלולה יחד עם כל הכלל. וכבר מובא בזה"ק 'ישראל אורייתא וקוב"ה חד', כל הכח שיש ליהודי בהתגברות מול היצר הוא מחמת הכח של כלל ישראל.

21

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

וכל הכח הנפעל בנו מהתורה הק' מהב' הראשונה של בראשית – עד הל' האחרונה של לעיני כל ישראל, היא ע"י שכלל ישראל מתנהג באחדות. כמו כן מובא בבעש"ט הק', בפר' נשא שם מביא ג"כ דברי הזוה"ק, שכל מצוה שאדם עושה בהתקשרות, מקיים בזה את כל התרי"ג מצוות... והביאור בזה שכשאדם מתקשר לקב"ה ע"י מעשה המצוה, מצוה היא לשון 'צוותא' – יחד, נהיה מקושר לעולם האחדות שם אין פירוד והכל נכלל באחד שהוא הקב"ה.

א"כ מתבאר שכל אדם הנלחם במלחמת היצר, מקבל כוחות מכל כלל ישראל. וכבר אומרת הגמ', 'לעולם יראה אדם את עצמו כאילו כל העולם חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עשה עבירה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה'... אדם צריך לדעת שיש לו אחריות כלפי הכלל. כאותו אדם שהפליג באניה, וראוהו קודח חור ברצפת התא שלו. נזעקו כולם שיפסיק מיד, אך הוא בשלו: זהו התא שלי ששילמתי עליו במיטב כספי והנני עושה בו כרצוני. אמרו לו: שוטה, בחור הקטן שהנך עושה גוזר אתה את דינה של כל האניה... כך הוא כוחם של כלל ישראל – באחדות!

ידוע ביאורו הנפלא של רש"י על הפסוק בפרשת בחוקותי, 'ורדפו מכם חמשה מאה, ומאה מכם רבבה ירדופו', מק' רש"י ז"ל וכי כך הוא החשבון? 'אלא אינו דומה מועטין העושין את התורה למרובין העושין את התורה'... וכבר ידוע שאדם אחד יכול להרים משא של כמות מסוימת, אמנם שניים יכולים להרים יחד פי כמה וכמה, הרבה מעבר לחשבון של פי שניים בלבד. א"כ מלבד זאת שכשאדם חושב שהוא יחידה נפרדת הוא מזיק לכלל, הוא גם פוגע ישירות בו עצמו כי הוא מאבד את החלק של הכלל שמסייע בעדו במלחמתו האישית מול היצר.

"וגם דברי חז"ל שאמרו מחנה הם האיברים שבאדם. גם זה אמת. כי יש בכל פרט כח כללי שנקרא עולם קטן".

מבאר השפ"א שגם האדם עצמו נקרא 'מחנה' מאחר וכל איבריו הם המחנה שלו, א"כ יש לו כח ותעצמות גם מהכלל וגם מהפרט שהוא עצמו כלל. עוד מביא השפ"א בליקוטים לחודש אלול מכתב, ובו הוא כותב שהמילה אלול מורכבת מהאותיות 'לא' ו-'לו'. ומבאר עפ"י הפסוק 'הוא עשנו ולו אנחנו', שהכתיב הוא 'לא' והקרי 'לו'. כלומר כמה שאדם יותר מבטל את עצמו לכלל ועושה מעצמו 'לא', כך הוא מתחבר יותר ויותר 'לו' – לקב"ה. וזו עיקר עבודת האלול שאנו מתכוונים לתפילת ראש השנה, 'ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך'... ע"י הביטול שאדם נותן בכל מצב להכניע את עצמו לשני ולבטל את מעשיו בהכרה שהקב"ה מזכה אותו לעשות את כל המעשים, עי"ז הוא ממליך את הקב"ה עליו ועל כל הבריאה ומקבל ונותן כוחות מכלל ישראל ולכלל ישראל.

בשפ"א [תרל"א בד"ה הראשון] מבאר ביתר חריפות את הנקודה הנ"ל, נקודת הביטול וההכנעה והכוחות שהאדם מקבל עי"ז. וז"ל: "כי בכל דבר יש נקודה חיות מהש"ת רק שנסתר ונעלם וצריך מלחמה ועבודה כל ימות החול למצוא זאת הנקודה, אח"כ נעשה בחינת שבת... שזה ענין שבת שבני ישראל מעידין על בריאת שמים וארץ. ובחול צריכין מלחמה על זה. וגם השבת בא כפי הטירחה והעבודה בחול כמ"ש מי שטרח בער"ש יאכל בשבת"...

מבאר השפ"א זי"ע, הלא ידוע שכל ההתגלות של הקב"ה בעולמינו הוא ע"י לבושים, ולכן יש לאדם עבודה למצוא את השם בכל דבר. אך במעשה המצוות ישנן פחות לבושים ויותר אור, וכמו כן בשבת קודש שהוא יום שכולו מצוה, בו אנו מכריזים 'ויכולו השמים והארץ' ומעידים על מעשה שמים וארץ ועל כך שהקב"ה הוא שליט יחיד בעולם. אז יש יותר אור ופחות לבושים ולכן בשבת יותר מאיר לאדם הנהגת ה' משאר ימות השבוע שאז צריך ממש להילחם כדי לבטל את מעשיו ולראות את הנהגת ה'. אמנם מוסיף ומדגיש השפ"א שכל כמה שאדם נלחם לראות במשך השבוע את הנהגת ה' כך הוא זוכה ליותר אור בשבת קודש. וזהו הביאור על מאמר הגמ', 'מי שטרם בערב שבת – ערב, לשון עריבות. שהקב"ה מסתיר בימות החול את העריבות של השבת כדי שהאדם יגלה אותה על ידי מלחמתו, הכנעתו, וביטול מעשיו. וכשכך מתנהג הרי שזוכה לגלות את נקודת השבת שלו. ואז 'יאכל בשבת'... זו הבהירות שאדם מקבל בכל מעשיו כשרואה כיצד הקב"ה מנהיג אותו.

אך עבודה זו אינה פשוטה כלל, כאותו בעל מפעל שלקח אדם שינהל לו את העסק. בימים הראשונים היה הכל טוב ויפה, בחדרו של בעל המפעל נחו בסדר מופתי כל ההכנסות ובעל המפעל היה מגיע מדי יום, לוקח את הכסף והולך. לאחר חודש ימים אמר המנהל לעצמו: וכי מי כאן בעה"ב, הלא אני הוא שעבדתי קשה כל החודש שהמפעל יעבוד כשורה, והוא רק מגיע כדי לקחת את הכסף והולך... כך האדם מתנהג. בכל חודש אלול עובד האדם קשה להכין את עצמו לימים הנוראים אולם בסופו של דבר עלול הוא לשכוח מי נתן לו את הכוחות ואת הסייעתא דישמיא להתכונן... וזה לשון השפ"א: "וצריך האדם לידע כי גם הגבורה נגד היצר הרע רק בכח השי"ת, כדכתיב ונתנו ה"א בידך – אף שהיה ע"י כח התגברות האדם כדכתיב בידך שהוא ע"ש הכח. עכ"ז השי"ת כל יכול והוא מסייע לאדם שיהיה בדרך כוחו אף שהוא מהשי"ת. וכמ"ש ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו".

כמעשהו – לעולם השי"ת עושה הכל, א"כ מה שכר מגיע לאדם? אלא שהקב"ה נותן לאדם שכר כמעשהו שייחשב לו כאילו עשה. וזהו ושבת שביו! דייקא. הקב"ה כביכול נמצא בעוה"ז בשבי כשהוא מסתתר בתוך הגשמי, וע"י שאדם מגלה את יד ה' הוא מוציא את השכינה מגלותה... וממשיך השפ"א: "והכלל כי בכל מעשה טוב ומצוה יש ענין המעשה והחזרת הדבר להשי"ת. כי אף שיטריח האדם ויעשה נפלאות אם לא יחזיר המצוה להשי"ת לא עשה כלום כי לא החזיר את השליחות לבעליו". ודוגמא לדבר הוא נהג שכל היום מוליך ומביא את אדונו מפה לשם והוא במשך היום כביכול הבעה"ב בדרכים, אך בסוף היום הוא צריך לתת את המפתחות בחזרה לבעל הרכב... כמו כן האדם עושה פעולות במשך היום, אך העיקר הוא בסוף היום כשאומר: 'בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' א-ל אמת'...

נקודה נוספת הקשורה לעניין זה כותב השפ"א בד"ה כי תצא מחנה [תרל"ד]: "ויד תהיה לך מחוץ למחנה. י"ל שהוא עצה לאדם אף שאינו יכול לתקן כל מעשיו מ"מ אין לך אדם מישראל שאין בו דברים טובים... ועי"ז המעט יהיה לו כח ויד גם בדברים שמחוץ למחנה..."

לעיתים המחשבות השליליות של האדם בדברים שלא הצליח בהם, גונבים לו גם את החיובי שבו. לאדם יש עשרה עסקים מתוכם אחד מתקשה יותר לתפקד. עסק אחד יכול 'להפוך' את דעת האדם ולמנוע ממנו להצליח בעסקיו האחרים. וכן בכל דבר. אמנם הדרך להתגבר ולעבוד עם זה היא, שאדם יפנים שהקב"ה בדווקא הביא לידו ניסיון שכזה כדי שיחיה שכל החיובי שיש בו וכל ההצלחות שלו בדברים האחרים אינו מובן מאליו אלא זה ס"ד שהקב"ה נתן לו. וזה יכול האדם לזכור ולחיות רק ע"י שרואה גם את הצד השלילי, אך לא בשביל שיישבר אלא כדי שישמח

שעל אף שהוא מגלה את הצדדים השליליים שלו, עכ"ז הוא מוצלח, ואז הוא משיג שכל הצלחתו היא יד ה' ומתקן בכך את כל העשייה שלו. וגם מושך עי"כ ברכה לעסק הגרוע יותר. כי עסק זה היה רק תזכורת וקריאה מאת ה' שיכיר בכך שהקב"ה מנהיג אותו... זה מה שמבאר לנו השפ"א בפרשת השבוע. ע"י שאדם רואה בסוף היום שלא הצליח בכל מעשיו, אך מביט על זה במבט חיובי של לימוד לכל הצלחות האחרות שלו, או אז מקבל כח לתקן את כל עשייתו של כל היום... וכן מבאר נפלא ביותר את הפסוק, 'כי תראה את שור אחיך... השב תשיבם'... שור הוא לשון הבטה כמו שור וראה. כשאדם רואה את חברו טועה בדרך כלומר שמתנהג שלא כשורה יידע שדבר זה נועד בשבילו שיראה שלולי רחמי ה' הוא גם יכול להגיע למצב הזה. וז"ל השפ"א: 'והעצה ע"י תשובה כמ"ש בספרים הק' שכל מה שרואה האדם שייך לו וצריך לשוב על זה, ועי"ז מביא הרהור תשובה גם בחבירו. וז"ש השב תשיבם"... שע"י ששב האדם בתשובה כשמשיג שמה שראה מדבר אליו! עי"ז משיב האבידה לבעליה שהוא בורא עולם ששלח לו מסר ע"י השני, ועו יותר מכן דווקא בגללו היה השני צריך לחטוא ר"ל כדי שהוא יתעורר עי"ז. אשרי מי שמחזיק בכל הנקודות הנ"ל. מחלמת היצר ע"י התכללות האדם בכלל ישראל, וביטול גמור לרצון השי"ת באיזה מקום ששם את האדם. כל זה כדי שיוודה להשי"ת על מה שנותן לו כוחות בכל הצלחותיו ומעשיו. ולומד מהשני את המקום האמיתי שלו עצמו, ומעלה את השלילי שבו להעצים עי"כ את החיובי שזיכה אותו השי"ת.

*